

Therapiebeperking en euthanasie bij demente patiënten

EVELIEN DELBEKE

Advocaat

Gastprofessor Universiteit Antwerpen

Samenvatting

In de geannoteerde uitspraak geeft het Nederlands Centraal Tuchtcollege een waarschuwing aan een arts die euthanasie heeft toegepast bij een 74-jarige demente patiënte die voordien een euthanasieverklaring had opgesteld. Volgens het Centraal Tuchtcollege was de wilsverklaring onvoldoende duidelijk over het moment waarop de patiënte daadwerkelijk uitvoering van euthanasie wenste en had de arts (het moment van) de uitvoering van euthanasie met de inmiddels wilsonbekwame patiënte moeten (trachten te) bespreken.

Deze zaak toont de moeilijkheden waarmee artsen kunnen worden geconfronteerd in geval van therapiebeperking en euthanasie bij dementie en stemt in ieder geval tot nadenken.

Résumé

Dans la décision annotée, le Collège de discipline central néerlandais donne un avertissement à un médecin qui a appliqué l'euthanasie chez une patiente démente de 74 ans qui avait précédemment rédigé une déclaration d'euthanasie. Selon le Collège de discipline central, la déclaration anticipée n'était pas suffisamment claire sur le moment où la patiente souhaitait effectivement réaliser l'euthanasie et le médecin aurait dû (essayer de) discuter avec la patiente, désormais incapable de manifester sa volonté, (du moment) de la réalisation de l'euthanasie.

Cette affaire met en lumière les difficultés auxquelles les médecins peuvent être confrontés en cas de restriction thérapeutique et de procédure d'euthanasie dans la démence et invite à la réflexion.

§ 1. De feiten

1. De feiten die aan de geannoteerde uitspraak ten grondslag liggen, deden zich voor in Nederland. Een Nederlandse vrouw stelt naar aanleiding van een diagnose van dementie een wilsverklaring op met daarin een expliciete bepaling over de zorg die ze wenst ingeval zij dement zou zijn:

“Ik wil gebruikmaken van het wettelijk recht om euthanasie op mij toe te passen, wanneer ik daar zelf de tijd voor rijp acht. Ik wil niet geplaagd worden in een instelling voor demente bejaarden. Ik wil tijdig een menswaardig afscheid nemen van mijn dierbare naasten. Mijn moeder is indertijd 12 jaar verpleegd in een instelling voordat zij stierf, dus ik heb het proces van dichtbij meegemaakt. Ik weet dus waar ik over praat. Dit wil ik beslist niet meemaken, het heeft mij ernstig getraumatiseerd en heeft de hele familie veel verdriet gedaan. Vertrouwende, tegen de tijd dat de kwaliteit van mijn leven

zodanig slecht is geworden, dat ik op mijn verzoek euthanasie zal worden toegepast.”

2. Een jaar voor haar overlijden, waarin de dementie reeds vergevorderd is, geeft zij thuis regelmatig aan dood te willen om dan vaak even later te verklaren: “Maar niet nu”. In gesprekken met de huisarts, waarbij de huisarts aan patiënte uitlegt wat euthanasie inhoudt, geeft de patiënte aan dat zij dit te ver vindt gaan. Na verdere uitleg van de huisarts over een mogelijke opname in een verpleeghuis bij verslechtering van haar conditie, geeft de patiënte aan: “OK, misschien dan”.

Uiteindelijk kan de echtgenoot de zorg thuis voor de patiënte niet meer aan en tijdens het intakegesprek voor een opname in het verpleeghuis, verzoekt de echtgenoot de arts om tot uitvoering van euthanasie over te gaan op basis van haar schriftelijke wilsverklaring. Volgens de arts van het verpleeghuis, die de levensbeëindiging *finaliter* uitvoert, begrijpt de patiënte op dat ogenblik de woorden ‘euthanasie’ en ‘dementie’ niet meer, maar geeft ze wel duidelijk aan dood te willen.

De arts consulteert twee andere artsen, die oordelen dat aan de vereisten van de (Nederlandse) Euthanasiewet is voldaan. Er wordt besloten om tot euthanasie over te gaan. De demente vrouw is op dat ogenblik 74 jaar.

3. Op de dag zelf van de levensbeëindiging wordt eerst een verdovend middel in de koffie van de patiënte gedaan, naar zeggen van de arts omdat de patiënte hierover anders vragen zou hebben gesteld en geweigerd zou hebben om dit in te nemen. De arts wou een worsteling tijdens de euthanasie voorkomen en gaf de patiënte liever ook geen injectie. De dosis in de koffie blijkt echter niet voldoende te zijn, waardoor de arts alsnog met een injectie verdoving moet toedienen.

Op het ogenblik dat de arts vervolgens de dodelijke injectie toedient, probeert de patiënte tot schrik van de arts overeind te komen, waarop de familie helpt door de patiënte vast te houden zodat de arts snel de rest van de dodelijke injectie kan toedienen.

§ 2. De tuchtrechtelijke en strafrechtelijke vervolging

4. De uitgevoerde euthanasie wordt door de uitvoerende arts conform de Nederlandse Euthanasiewet gemeld bij de Nederlandse Regionale Toetsingscommissie, die het geval als onzorgvuldig beoordeelde. Bij een dergelijke beoordeling wordt het dossier doorgezonden naar het Nederlandse Openbaar Ministerie en de Nederlandse Inspectie Gezondheidszorg.